

найбільш доступне для медичних працівників та патронажних медсестер, які вхожі в сім'ї з народження дитини і першими можуть побачити факти жорстокого чи зневажливого ставлення батьків до своїх дітей або один до одного.

Таким чином, останнім часом в Україні активізувалася робота із запобігання насильству в сім'ї як на державному рівні, так і зусиллями громадських організацій. Запобігання насильству в сім'ї здійснюється різними органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян та окремими громадянами. Необхідно пам'ятати, що їхня діяльність буде ефективною лише за умови спільності та скоординованості дій. Однак дії різних установ та організацій доволі часто не скоординовані, спрямовуються переважно на реалізацію суто відомчих завдань, що не дає відчутних результатів. Таким чином, необхідно формувати комплексний підхід до боротьби з насильством в сім'ї, до запобігання йому.

Література

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р. № 2789 – III // ВВР України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
2. Павленко Ю.О. Завдання у сфері попередження гендерного насильства: Доповідь міністра у справах сім'ї, молоді та спорту // Кримінальне право України. – 2006. – № 11. – С. 47-55.
3. Павленко Ю.О. Інформаційна довідка щодо реалізації Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» // Безпека життєдіяльності. – 2006. – № 12. – С. 2-5.
4. Кедова Л.А. Жінки України – проти насильства. – Х.: Основа, 2000. – 44 с.
5. Герасимчук В. Виновата жертва? // День. – 2006. – № 205.
6. Правові та кримінологічні засади попередження насильства в сім'ї. – К.: НАВСУ, 2005. – 124 с.

УДК 342.92.001.76

М.Д. Василенко

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНІ СТРУКТУРИ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ

Аналіз проблем із стратегічного розвитку держави змушує шукати шляхи інноваційного розвитку, адже конкурентноспроможне виробництво можливе тільки на інноваційній основі. Однак воно потребує державної підтримки і відповідного адміністративного втручання, де законодавчий компонент є досить важливим чинником, що базується багато в чому на адміністративному праві й потребує з'ясування та уточнення основних понять саме з його позицій. Адміністративне право має свої категорії, які можна виокремити, загальні, фундаментальні поняття, що відображають найбільш істотні, закономірні зв'язки й відносини реальної дійсності та пізнання в суспільному управлінні. Їх специфіка полягає в тому, що вони розкривають різні сторони процесу здійснення влади у суспільстві, зокрема в його соціально-економічному та правовому розвитку, до яких належить інноваційний суспільний прояв [1; 2].

Система категорій передбачає наявність перебування останніх у логічному взаємозв'язку з розташуванням їх в певній послідовності. Такою базовою категорією в суспільному розвитку може бути інноваційна діяльність, яка фактично регулює державою її науково-технологічний розвиток через відповідні інноваційні структури, у першу чергу технологічні парки.

Ступень розробки полягає в тому, що в адміністративному праві категорії щодо інноваційної діяльності практично не висвітлені. Правове регулювання інноваційної діяльності виокремлено в Господарському кодексі (ГК) України [3]. Існують окремі дослідження, в яких зачеплені питання, де з'ясовуються поняття щодо інноваційної діяльності. До таких робіт належить робота автора [4].

Метою запропонованої роботи є виокремлення й узагальнення окремих категорій інноваційної діяльності в адміністративному праві.

Відомо, що у всіх розвинених країнах державі належить роль в організації інноваційної діяльності у вигляді комплексу правових, адміністративних та інших заходів держави, спрямованих на поширення та активізацію відповідних інноваційних процесів [5]. Слово «інновація» є синонімом до слова «нововведення» і може використовуватися поряд з ним (див. англійські термінологічні словники). Зустрічається кілька підходів до визначення сутності інновації. Найбільш поширені дві точки зору, коли в одному випадку нововведення уявляється як результат творчого процесу у вигляді нової продукції (техніки), технології, методу тощо; в іншому – як процес введення нових виробів, елементів, підходів та принципів замість діючих. Нам більш імпонує визначення інновації як результату творчого процесу у вигляді створених (або впроваджених) нових споживчих вартостей, застосування яких вимагає, щоб особи або організації, що їх використовують, змінили звичні стереотипи діяльності, свої навички. При цьому найважливішою ознакою інновації в умовах ринкового господарювання повинна виступати новизна його споживчих властивостей. Технічна ж новизна відіграє при цьому другорядну роль. Таким чином, поняття «інновації» поширюється на новий продукт чи послугу, спосіб їх виробництва, нововведення в організаційній, науково-дослідній, правовій та інших сферах, будь-яке удосконалення, що забезпечує економію чи створює умови для такої економії витрат. Таким чином, інновацією можна називати використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на удосконалювання процесу виробничої діяльності, економічних, правових і соціальних відносин у сфері науки, культури, освіти, в інших сферах діяльності суспільства. Цей термін може мати різні значення в різних контекстах, їх вибір залежить від конкретних цілей чи виміру, аналізу.

Реально інновація є кінцевим результатом інноваційної діяльності, що одержала реалізацію у вигляді нового чи удосконаленого продукту, реалізованого на ринку, нового чи удосконаленого технологічного процесу, що був використаний у практичній діяльності. Інноваційна діяльність потребує державного регулювання в різних формах і тому має визначатися, у першу чергу, правовідносинами адміністративного права. Йдеться або про включення інноваційного регулювання в майбутній Адміністративний кодекс, або створення Інноваційного кодексу України.

В існуючих Кодексах тільки в ГК України (див. гл. 34) виписане правове регулювання інноваційної діяльності. Так, ст. 325 визначає інноваційну діяльність таким чином: «Інноваційна діяльність у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя» [3]. У цій статті характеризується, інноваційна діяльність із погляду більш вузької сфери – сфери господарювання. Однак у Законі України від 4 липня 2002 р. «Про інноваційну діяльність» [6] наводиться інше визначення щодо інноваційної діяльності: «Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентноспроможних товарів і послуг». У цьому Законі наведені також терміни, які вживаються таким чином:

— *інновації* – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

— *інноваційний продукт* – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим вказаним Законом;

— *інноваційний процес* – сукупність безперервно виконуваних у часі і просторі прогресивних, якісно нових змін, що відбуваються в будь-якій складній виробничо-господарській системі; процес створення, поширення та втілення новини, яка задовольняє нові суспільні потреби. Складається з окремих стадій, що відрізняються організацією праці, управлінням, фінансуванням.

Порівняно зі ст. 325 ГК України, це визначення, разом з визначенням інновацій, інноваційного продукту, інноваційної продукції, інноваційного проекту та іншими (ст. 1 Закону) [6], докладно характеризує цей вид діяльності з погляду принципово іншої позиції – комерціалізації ринку.

Згідно зі ст. 328 ГК України держава регулює інноваційну діяльність шляхом:

— визначення інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузевої політики; формування і забезпечення реалізації інноваційних програм та цільових проектів;

— створення економічних, правових та організаційних умов для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності.

При цьому держава має здійснювати контроль за інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин, її відповідністю вимогам законодавства і державним інноваційним програмам. Законом можуть бути передбачені галузі або об'єкти інноваційної діяльності, в яких обмежується чи забороняється використання іноземних інвестицій.

З метою забезпечення державної інноваційної політики і залучення вітчизняних та іноземних інвестицій на базі Державного інноваційного фонду було створено Українську державну інноваційну компанію як небанківську фінансово-

кредитну установу, яка підпорядковується Міністерству промислової політики України, з метою фінансування інноваційних проектів (Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2000 р. за № 654). Однак створення Державного інноваційного фонду та Української державної інноваційної компанії не виправдали себе саме за слабкий адміністративний контроль, який призвів до відмивання великих сум державних коштів та банкрутства спроможних підприємств. На жаль, добрі задуми отримали негативний результат.

Відповідно до ст. 329 ГК України, держава надає гарантії суб'єктам інноваційної діяльності, підтримку інноваційних програм і проектів, спрямованих на реалізацію економічної та соціальної політики держави; підтримку створення та розвитку суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності; охорону та захист прав інтелектуальної власності, захист від недобросовісної конкуренції у сфері інноваційної діяльності; вільний доступ до інформації про пріоритети державної економічної та соціальної політики, про інноваційні потреби та результати науково-технічної діяльності, крім випадків, передбачених законом; підтримку щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері здійснення інноваційної діяльності. Аналізуючи характеристики об'єктів гарантій, вони надані без зазначення власне гарантійних заходів. Такими є заходи державного регулювання інноваційної діяльності (частина 1 ст. 328 ГК України, ст. 6 Закону України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р.). Однак з причин практичної відсутності адміністративного контролю гарантії практично залишилися на папері, окрім оновлених гарантій для технологічних парків.

Інноваційні структури як категорії адміністративного права включають у себе парки (технологічні, рекреаційні, наукові); інкубатори (інноваційні, технологічні, бізнесу); центри (технологічні, інноваційні, територіальні); поліси (технополіси, курортнополіси, рекреаційні зони, адміністративні райони інтенсивного науково-технічного розвитку); фонди (державні, регіональні, місцеві, галузеві, приватні).

Усі вони підпадають під адміністративно-правове регулювання. Їхня діяльність поєднує в собі централізоване керівництво та самостійність і ініціативу в прийнятті конкретних рішень у межах своїх повноважень і відповідно до потреб суспільства в умовах інформаційного і швидко зростаючого наукового виробництва. Інноваційна політика заснована на владі, де результативна інноваційна діяльність реалізується в просторових рамках саме державного регулювання. Інноваційна діяльність містить також «інноваційну культуру» як з боку держави і влади, так і з боку виконавців і широких верств населення [7]. Серед наведених інноваційних структур тільки технологічні парки фактично натеper проводять деяку діяльність у рамках державного регулювання інноваційною діяльністю [8; 9]. Проведений аналіз інноваційної діяльності на рівні регіонів свідчить, що регіональні інноваційні підприємства (РІП) в Україні ще не сформувалися в комплекс ефективних заходів та механізмів її запровадження. Основні причини цього полягають у невідповідності між завданням проведення результативної РІП щодо розвитку регіону за алгоритмом інноваційної моделі розвитку та комплексом таких визначальних чинників реалізації ефективної РІП, як інституційна спроможність проведення активної РІП на чинній

законодавчій та нормативно-правовій базі інноваційної діяльності, а також в існуючій конфігурації інституцій, на які покладені завдання забезпечення реалізації державних інноваційних підприємств.

Розуміючи важливість цих процесів, органи законодавчої та виконавчої влади мають активізувати свою діяльність щодо створення законодавчої бази і сприятливого клімату в соціально-економічній сфері через створення та розвиток інноваційних структур.

Таким чином, незважаючи на певні значні зусилля влади і фахівців, а також на велику кількість теоретичних і практичних проробок, результати з розробки проблем управління інноваційної процесами в Україні не можна назвати позитивними, а стан інноваційної діяльності в державі задовільним. Одна з головних причин такого стану, на нашу думку, полягає в недостатньому управлінні і, відповідно, фінансуванні інноваційних структур з боку центральних органів виконавчої влади, тобто практично невиконання державних гарантій інноваційної діяльності, які закладені у ст. 329 ГК України. Іншою важливою причиною є процес правового регулювання, який залишається поза увагою: він ототожнюється з методологією права організації інноваційних структур. У той самий час для досягнення позитивних результатів потрібно вжити ряд заходів з формування комплексу умов успішного інноваційного розвитку: адміністративно-правового порядку – прийняти і вдосконалити відповідні закони і нормативно-правові акти, що регулюють інноваційну діяльність, таким чином, щоб їх можна було реалізувати в повному обсязі до впровадження на ринку. Має бути реально все в дрібницях юридично прописано, і щоб кожний новий уряд не відмінював рішення попереднього, а керувався чинним законодавством у конкретній галузі. Йдеться також про включення інноваційного регулювання в майбутній Адміністративний кодекс або створення Інноваційного кодексу України.

Література

1. Василенко М.Д. Інноваційний шлях розвитку для України не тільки можливий, а й перспективний // Трибуна. – 2002. – № 9/10. – С. 19-21.
2. Василенко М.Д. Деякі проблеми менеджменту в контексті інноваційної моделі розвитку України // Політичний менеджмент. – 2003. – № 1. – С. 59-67.
3. Господарський Кодекс України.
4. Василенко М.Д. Визначення інновацій та інноваційної діяльності в стратегії освіти України // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти МОНУ, 2003. – Вип. 31. – С. 3-11.
5. Современные инновационные структуры и коммерциализация науки / А.А. Мазур, Г.С. Маринский, И.Б. Гагауз и др.: Под ред. А. Мазура. – Х.: Ин-т монокристаллов, 2000. – 256 с.
6. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 4.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
7. Василенко М.Д., Василенко С.Д. Інноваційна культура як умова інноваційного розвитку країни // Мова і культура: Наук. щоріч. журн. – 2003. – Т. 2, вип. 4, ч. 1. – С. 142-149.
8. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків та інших законів України: Закон України № 991-XIV від 16.07.1999 р. // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 40. – Ст. 333.
9. Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та інших законів України: Закон України № 3333-IV від 12.01.2006 р. // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 22. – Ст. 182.